

Завдання II етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади
з біології 2015/2016 навчальний рік

10 клас

Теоретичний тур

Тести групи «А» [1×15=15 балів]

/У завданнях цієї групи із запропонованих варіантів відповідей вірною може бути тільки одна/

1. **Що є найціннішим з того, що отримують з організму спійманих тварин, рослини, які на них полюють:**
  - а) вода.
  - б) кисень.
  - в) глюкоза.
  - г) нітрогеновмісні сполуки.
2. **Вкажіть гриб, який не утворює мікоризу:**
  - а) маслюк.
  - б) підосичник.
  - в) печериця.
  - г) лисичка.
3. **Всі гриби:**
  - а) не мають клітинної будови.
  - б) не мають тканин.
  - в) є паразитами.
  - г) здатні до фотосинтезу.
4. **Органи виділення комах:**
  - а) нирки.
  - б) мальпігієві судини.
  - в) зелені залози.
  - г) протонефридії.
5. **При партеногенезі організм розвивається із:**
  - а) зиготи.
  - б) незаплідненої яйцеклітини.
  - в) вегетативної клітини.
  - г) соматичної клітини.
6. **Хвороба акромегалія у дорослої людини пов'язана з порушенням функції:**
  - а) щитоподібної залози.
  - б) гіпофіза.
  - в) надниркових залоз.
  - г) підшлункової залози.
7. **Зіниця – це отвір у:**
  - а) сітківці.
  - б) райдужці.
  - в) рогівці.
  - г) склері.
8. **Через плаценту в кров НЕ можуть проникати:**
  - а) еритроцити.
  - б) алкоголь.
  - в) вуглеводи.
  - г) вітаміни.
9. **Найміцніше з гемоглобіном зв'язується:**
  - а) кисень.
  - б) вуглекислий газ.
  - в) азот.
  - г) чадний газ.
10. **Гідролітичне розщеплення високомолекулярних речовин у клітині відбувається у:**
  - а) рибосомах.
  - б) лізосомах.
  - в) ендоплазматичній сітці.
  - г) ядрі.
11. **Відчуття голоду і насичення регулюється:**
  - а) гіпофізом.
  - б) гіпоталамусом.
  - в) довгастим мозком.
  - г) печінкою.
12. **Гранулярна ендоплазматична сітка найкраще розвинута у:**
  - а) клітинах підшлункової залози.
  - б) еритроцитах.
  - в) клітинах гладеньких м'язів.
  - г) клітинах поспругованих м'язів.
13. **Антикодону УГЦ на т-РНК відповідає триплет ДНК:**
  - а) ТЦГ.
  - б) ТГЦ.
  - в) АЦГ.
  - г) АГЦ.

14. Незамінними назвали**амінокислоти тому, що:**

- а) вони відсутні у деяких продуктах харчування.
- б) вони особливо важливі для метаболічних процесів клітини.
- в) вони містять рідкісні атоми мікроелементів.
- г) у геномі організму відсутні гени, необхідні для їх синтезу.

15. Кільцева ДНК характерна для:

- а) ядер грибів.
- б) ядер рослин.
- в) клітин бактерій.
- г) ядер тварин.

Вписати у бланк варіанти правильних
відповідей:

«А»	1	2	3	4	5	6	7	8
Відп.								

«А»	9	10	11	12	13	14	15
Відп.							

Тести групи «Б» [2×20=40 балів]

/У завданнях цієї групи із запропонованих варіантів відповідей вірними можуть бути декілька/

1. У яких рослин запліднення не залежить від води:

- а) конюшина.
- б) сосна.
- в) щитник чоловічий.
- г) хламідомонада.
- д) сфагнум.

2. Вкажіть суцвіття характерні для рослин родини Злакові:

- а) простий колос.
- б) складний колос.
- в) волоть.
- г) початок.
- д) кошик.

3. Які квіти родини Айстрових не мають ні тичинок, ні маточок:

- а) язичкові.
- б) трубчасті.
- в) лійчасті.
- г) несправжньоязичкові.
- д) метеликові.

4. В їжу використовують плоди:

- а) капусти.
- б) моркви.
- в) помідора.
- г) картоплі.
- д) огірка.

5. Зазначте органи і структури, які властиві як представникам земноводних, так і плазунів:

- а) грудна клітка.
- б) трахея.
- в) середнє вухо.
- г) клоака.
- д) крижовий відділ хребта.

6. Збудниками хвороби є:

- а) малярійний комар.
- б) енцефалітний кліщ.
- в) дизентерійна амеба.
- г) коростяний свербун.
- д) муха цеце.

7. Які з названих органів відсутні у стьожака широкого:

- а) протонефридії.
- б) кишечник.
- в) очі.
- г) серце.
- д) яєчники.

8. Вкажіть тварин з незамкненою кровоносною системою:

- а) плоскі черви.
- б) круглі черви.
- в) кільчасті черви.
- г) членистоногі.
- д) молюски.

9. Складний шлунок має:

- а) кінь.
- б) орангутан.
- в) свиня.
- г) півень.
- д) корова.

10. Оберіть тварин, у середньому вусі яких є тільки одна слухова кісточка:

- а) жаба.
- б) гадюка.
- в) гіпопотам.
- г) корова.
- д) курка.

11. Пептидні зв'язки є в таких гормонах:

- а) адреналін.
- б) тироксин.
- в) інсулін.
- г) вазопресин.
- д) прогестерон.

12. При утворенні вторинної сечі у ниркових каналцях відбуваються процеси:

- а) фільтрації.
- б) реабсорбції.
- в) секреції.
- г) дифузії.
- д) пов'язані з затратою енергії.

13. Печінка здійснює:

- а) перетворення глюкози в глікоген.
- б) очищення крові від отруйних речовин.
- в) вироблення інсуліну.
- г) вироблення ферментів.
- д) вироблення жовчі.

14. Гіпертонічними до плазми крові є розчини NaCl:

- а) 0,4%.
- б) 0,6%.
- в) 1%.
- г) 1,2%.
- д) 4%.

15. Клітини острівців Лангерганса секретують:

- а) глюкагон.
- б) глікоген.
- в) адреналін.
- г) норадреналін.
- д) інсулін.

16. Рибосоми в еукаріотичній клітині можна знайти:

- а) в цитоплазмі.
- б) на ЕПС.
- в) в мітохондріях.
- г) в комплексі Гольджі.
- д) на поверхні ядра.

17. Які із наведених пар (гормон – місце його синтезу) є правильними:

- а) адреналін – надниркова залоза.
- б) вазопресин – епіфіз.
- в) інсулін – підшлункова залоза.
- г) тироксин – щитоподібна залоза.
- д) кальцитонін – паращитоподібна залоза.

18. Симпатичний відділ автономної нервової системи спричинює наступні реакції:

- а) розщеплення глікогену в печінці.
- б) синтез глікогену в печінці.
- в) зростання частоти серцевих скорочень.
- г) підвищення рівня секреції шлункового соку.
- д) зростання артеріального тиску.

19. Пошарове розташування нервових клітин зустрічається у таких частинах організму людини:

- а) сітківці ока.
- б) корі мозочка.
- в) корі великих півкуль.
- г) корі наднирників.
- д) білій речовині спинного мозку.

20. Які з речовин є гетерополімерами:

- а) гемоглобін.
- б) рибоза.
- в) ДНК.
- г) крохмаль.
- д) холестерин.

Вписати у бланк варіанти правильних відповідей:

«Б»	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
а)																				
б)																				
в)																				
г)																				
д)																				

Тести групи «В» [3+3+4,5+4,5=15 балів]*/Завдання на встановлення відповідностей, послідовностей і т. п.**Спосіб відповіді вказаний у кожному з них/***1. Установіть відповідність між термінами та****визначеннями: [3 бали]**

- 1) Гістогенез.
- 2) Гаметогенез.
- 3) Ізогамія.
- 4) Брунькування.

«В1»	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

- А. Наявність в особин різної статі однакових за будовою гамет.
- Б. Спосіб нестатевого розмноження.
- В. Формування тканин у ембріогенезі.
- Г. Формування статевих клітин.
- Д. Органоїд сперматозоїда.

2. Установіть послідовність деяких процесів у травній системі кенгуру сірого: [3 бали]

- А. Емульгація жирів жовчю.
- Б. Розщеплення полісахаридів до дисахаридів.
- В. Виділення пепсину.
- Г. Розщеплення целюлози бактеріями-симбіонтами.

«В2»	А	Б	В	Г
1				
2				
3				
4				

3. Розподіліть захворювання на такі групи: [1,5×3=4,5 балів]

А – викликаються дефіцитом вітаміну. **Б** – викликаються дефіцитом гормону.

1) Цинга.	5) Мікседема.	9) Куряча сліпота.
2) Цукровий діабет.	6) Пелагра.	10) Рахіт.
3) Нецукровий діабет.	7) Бері-бері.	11) Гігантизм.
4) Карликовість.	8) Дифтерія.	12) Кретинізм.

«В3»	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
А												
Б												
Зайве												

*Зверніть увагу, що деякі об'єкти можуть бути зайвими!***4. Виберіть із запропонованих органел та клітинних структур: [1,5×3=4,5 б.]**

А – мембранні органели. **Б** – немембранні органели.

1) Рибосоми.	5) Клітинний центр.	9) Вакуолі.
2) Лейкопласти.	6) Хлоропласти.	10) Центріоля.
3) Хромосоми.	7) Міофібрили.	11) ЕПС.
4) Крохмальні зерна.	8) Мікротрубочки.	12) Лізосоми.

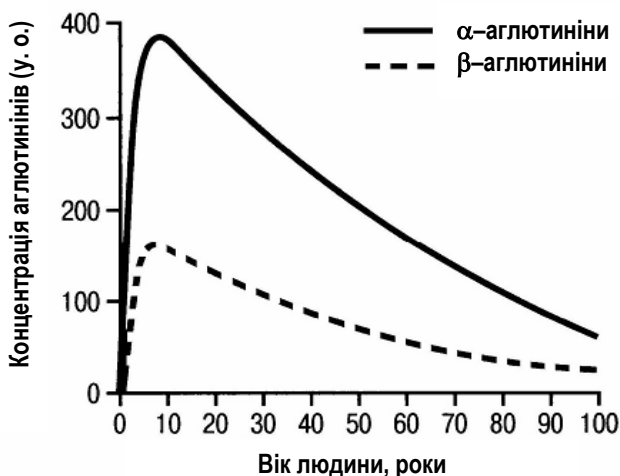
«В4»	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
А												
Б												
Зайве												

Зверніть увагу, що деякі об'єкти можуть бути зайвими!

Мета роботи: використання на практиці знань про групи крові людини.

Хід роботи

ІНФОРМАЦІЯ. За системою АВО кров людей поділяють на 4 основні групи залежно від наявності чи відсутності на еритроцитах аглютиногенів (А і В), а в плазмі крові – антитіл до них (α - і β -аглютинінів). Якщо аглютиногенів на еритроцитах немає, то кров відносять до I (0) групи, якщо є лише аглютиногени А – то до другої групи, В – до третьої, А і В – до IV групи. Аглютиніни починають вироблятися у людини через 2–8 місяців після народження. На рисунку показано зміну з віком концентрації аглютинінів у плазмі крові людей з I групою крові.

Існує декілька способів визначення групи крові, які ґрунтуються на явищі аглютинації (склеюванні) еритроцитів при зустрічі і взаємодії однойменних аглютиногенів та аглютинінів (А і α , В і β). Один із варіантів – визначення групи крові за стандартними сироватками. Сироватки готують із крові донорів, група крові яких відома заздалегідь. Суть методу зводиться до виявлення за допомогою стандартних сироваток аглютиногенів А і В у крові пацієнтів.

Другий варіант – визначення групи крові за стандартними еритроцитами, які виділяють з крові донорів, група крові яких відома заздалегідь. Суть методу зводиться до виявлення за допомогою цих еритроцитів α - і β -аглютинінів у крові пацієнтів.

1. Зробіть висновок про групу крові пацієнтів та заповніть таблицю (№ пацієнта – група крові). [2×7=14 балів]

Пацієнт	Аглютинація при реакції зі стандартними сироватками			Група крові
	I групи	II групи	III групи	
№ 1	Так	Так	Ні	
№ 2	Так	Так	Так	
№ 3	Так	Ні	Так	
Пацієнт	Аглютинація при реакції зі стандартними сироватками			Група крові
	I групи	II групи	III групи	
№ 4	Ні	Ні	Так	
№ 5	Ні	Так	Ні	
№ 6	Ні	Так	Так	
№ 7	Ні	Ні	Ні	

2. Поясніть, якому з двох описаних в тексті методів слід віддати перевагу при визначенні групи крові у новонародженої дитини. [3 бали]

---

3. Як повинен виглядати графік динаміки зміни концентрації аглютининів у плазмі крові людей з II групою крові? Обґрунтуйте. [3 бали]

II. Органічні речовини в організмі людини та їх функції [8+12=20 балів]

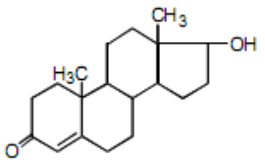
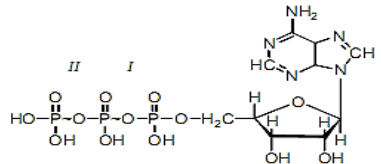
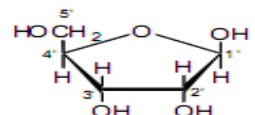
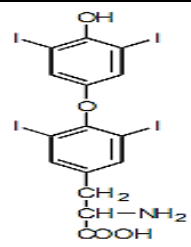
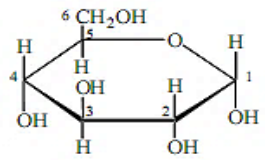
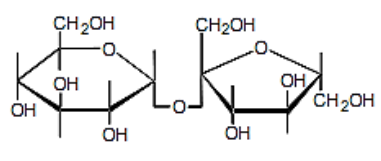
Мета роботи: Розпізнати за структурними формулами назви основних органічних речовин організму людини та описати їх функції.

Хід роботи

1. За рисунками **встановіть відповідність** між назвами речовин та зображеннями структурних формул (А-Ж):

Глюкоза. Цистеїн. Сахароза. Тестостерон. АТФ. Тироксин. Рибоза. Фосфоліпід.

2. Коротко **вказіть функції** зображених речовин в організмі людини.

А		Д	
Б	$\text{HS}-\text{H}_2\text{C}-\underset{\text{NH}_2}{\overset{\text{H}}{\text{C}}}-\text{COOH}$	Е	
В	$\begin{array}{c} \text{O} \\ \parallel \\ \text{H}_2\text{C}-\text{O}-\text{C}-\text{R}_1 \\ \\ \text{HC}-\text{O}-\text{C}-\text{R}_2 \\ \\ \text{H}_2\text{C}-\text{O}-\text{P}-\text{OH} \\ \\ \text{OH} \end{array}$	Є	
Г		Ж	

Букви, що відповідають зображенню структурної формули	Назви зображених речовин [1×8=8 балів]	Функції зображених речовин в організмі людини [1,5×8=12 балів]
А		
Б		
В		
Г		
Д		
Е		
Є		
Ж		

ЗАВДАННЯ	Макс. бал.	Результ.
Теоретичний тур	70	
Тести групи «А»	15	
Тести групи «Б»	40	
Тести групи «В»	15	
Практичний тур	40	
I. Групи крові	20	
II. Органічні речовини в...	20	
РАЗОМ:	110	
